

Jóannes Eidesgaard, formaður javnaðarfloksins um marknaavtaluna:

Nú sleppur føroyskur ídnaður í gongd

-Tad er gleðiligt, at vit nú kunna leggja hetta málið afturum okkum og kunnu bróta upp um ermar fyri at fara undir fyrireikingarnar, sum nú liggja fyri framman segði formaður javnaðarfloksins undir viðgerðina av marknaavtaluni millum Føroyar og Bretland í farnuviku

JAN MULLER

Tað var eitt samt lögting, sum í farna viku tok undir við marknaavtaluni millum Føroyar og Bretland. Sosialurin fer at triva í nakad av tí, id kom fram undir orðaskiftinum, og fara vit í dag at hyggja eitt sindur nærri at tí, sum formaðurin í tí størsta andstodarflokkinum, Jóannes Eidesgaard, hevði ávði av avtaluna.

Hann treiv fyrst í tað søguliga og segði:

"Tad er sanniliga ein søguligur dagur í dag í okkara altyða politiska samskifti, nu eitt aralangt stríðsmál við okkara granna fyr sunnan Bretland um marknaetingina millum okkum og teir er komid at enda. Hetta hevur verið eitt sera drúgvort mál, sum byrjar fyr meira enn 20 arum síðani, tá bretar og danir semjast um, at fiskimarkslinjan millum bæði ríkin skuldi fylgja miðlingini bæði í Norðsjónum og í Norðuratlantshavi. Seinni tá so londini kunnger fiskimarkid, kemur ein ósemja undan kavi, sum fyrst verður loyst við hesum sáttmála, sum liggur til tingins viðgerð.

Men harumframt ásettir hesin sáttmáli eisini landgrunsmarkid millum Føroyar og Bretland, sum er eitt beinleis úrslit av teimum samráðingum, sum hava verið síðan 1991. Og við hesum sáttmála eru Føroyar náddar so langt, at vit nu veruliga kunnu fara undir at fyrireika ein møguligan føroyskan oljunað, sum okkum gavst møguleikar til, tá málsökid "Rævnini í undirgrundini" vordu yvir tikið í des. 1992. So hesin dagur er eisini søguligur á annan hátt, tá hesin kann verða byrjanin til eina nýggja og spennandi avbjóing fyr føroyska samfelagið.

Vert er eisini at geva gætur, at hetta framstigi í føroyskum altyða politikki undir við egnum initiativi undir verandi ríkisráttarlígu stöðu.

Jóannes Eidesgaard boðaði síðani frá, at Javnaðarflokkurin eins og hann hevur gjort, tá málið hevur verið til viðgerðar í Uttanlandsnevndini, fer at taka undir við málinum.

Positiv umrøða

Hann segði víðari:

"Umrøðan málið longu hevur fingið í fjølmjónum

hevur stort sæð verið positiv. Vit hava sæð yvirskriftir sum t.d. "Einki minni enn eitt bragd" — "Perfekt, professionelt og seriøst" — "Avtalan uttan íva betri enn Haag". Men so hava vit hin vegin eisini sæð, at einstakar viðmerkingar hava verið atfinningarsamar, har onkrir vilja vera við, at arbeiðið atli at verið gjørt betur, soleiðis at eitt fraggari úrslit hevði fingist hurtur.

Umrøðan veldst sjálvandi um tey eygu, sum siggja avtaluna, og um viðmerkingarnar hava eitt annað siktid enn bert at vera beinleis viðmerkingar til sjálvt málið. Men í viðgerðini stendur tað okkum lögtingomnum ikki fritt at analysera og víga hesa avtalu, tað kunnu vit bert gera út frá tí framlagda og almannakunngjorda lögtingsskjalinum. Nevndarlímmir í Uttanlandsnevndini hava fingið at vita, at allir leikir í hesum drúgva talvi skulu handfarast í trúnaði. Ella sum tað verður sagt í Guidelines frá samráðingarpörtunum: "The contents of the talks will be kept confidential".

Partarnir hava víst tosemi í samráðingunum, men eisini oljufeløgini, sum hava víst føroyska ókinum áhuga, hava biðað tolin eftir einum úrsliti.

Men tosemi hevur tó verið neyvt avvígð, tí hótanin um at málið kundi enda við dómstólin í Haag hevur gjort, at partarnir eisini hava víst neyðuga viljan til at finna eina samráðingarlöys. Serliga vit føroyingar, men møguliga eisini bretar hava kent óvissuna við ein dom í Haag. Hvat vildi fara at liggja til grund fyr tí dómnum? Vildi tað verða strandalóngin hjá báðum londunum eins og í dómnum millum Malta og Libya? Tá hevði markid ligið langt inn á føroyska landgrunnum. Men møguliga vildi onnur viðurskiftu eisini ligið til grund, tí bretar hava eisini havt lítlan hug at fara vegin til Haag?

Altyða ráðgevingin, sum føroyska samráðingarnevndin hevur brúkt, hevur alla tíðina víst á vandan við óvissuni í Haag. Men harumframt hevði eitt sakarmál bæði kostað nogva tíð og nogvan pening. So Haag hevur avgjort ikki verið eitt mál í sær sjálvum.

Miðlingin

Jóannes Eidesgaard nam

siðani við spurningin um miðlinguna.

"Oll tey fyrstu arini var føroyska stríðsmálið at fáa bretar at víðurkenna, at einasta sakliga kriterið fyr einum marki var ein miðling. Her minnst vit serliga tann eldhuga, sum Danjal Nolsøe, sáhi vísti málinum um miðlinguna. Og tað var kanska största frambrótið í samráðingunum, tá bretar knappliga víðurkendu eisini at tosa um miðlinguna sum landgrunsmark.

Tað vil so vera, at eitt samráðingarmál, id hevur verið so drúgvit sum hetta, har hevur málið havt skiftandi gongd. Løtur við matloysti, har lítit og einki hendi ella frömöguliga eftir heilt, og so aftur løtur, har vónin fyr semju aftur varð kveikt.

Oll minnst vit, tá bretar vildu kanna sær eitt landgrunsmark, sum lá so stutt ur Suðurovynni, at onkur metti, at tað bar til at standa í Føroyum og spýta inn í tað okid, sum bretar kannaðu sær. Síðan minnst vit eisini, tá vónin kveiktist aftur í 1996 eftir drúgva naggatódn, tá konservatívi bretska oljumálaráðharrin Lord Fraser segði í røðu við ótolna oljuídnádn: "vit mugu finna eina löysn fyr "Hvita okid" innan ár 2000, og tí halda samráðingarnar við Føroyar fram um eitt miðlingumark".

Og uppafur kveiktist nýggj vón, tá alt bendi á, at konservatíva stjórnin í Bretlandi ikki fór at halda fram eftir valið í 1997. New Labour við Tony Blair og Robin Cook á odda boðaðu frá í teirra valmanifesti, at Labour ynskti at verða vírdismett í umheiminum fyr sin reidiliga uttanlands-politikk. Hetta vístu teir í verki, tá teir broyttu stöðu viðvíkjandi Rock All og fylgdu altyða rætti. Og tá so skilamaðurin John Prescott ur Old Labour, sum stóðlaði Íslandi í toskastriðnum á sinni, gjordist vara Prime Minister, so vóru vit mong, sum hovdu vón um eina semju.

Men stigur komi í aftur, og knappliga frættist, at fyrrverandi lögmaður nu hevði lagt alt sitt álit og alla sína vón á danska forsætismálaráðharran, at hesin skuldi löysa trupulleikan saman við bretska starvsbróður sínum. Men oll vita vit, at danska stjórnin aftaná tær reimingar, sum hava verið millum Føroyar og

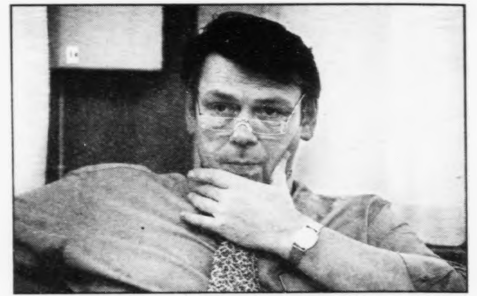
Danmark her í 90 unum, ikki fór at gera nakad sum helst yvir hovdinum á føroyingum í hesum máli. Tað vóru jú eisini teir, sum í 1993 sluppu sær undan samráðingarabýrgdini, tá Tyge Lehmann sum samráðingarleiðari varð skiftur út við Arna Olafsson.

Men nusitandi lögmaður hevur víst annað hegmið og stórti alit á samráðingarnevndina og serliga á leiðaran soleiðis, at vit í dag sita við einum úrsliti, sum er klárt at undirskriva. Men sum longu er sagt, so hava verið nogvur leikir í hesum talvi, og tað hava eisini verið nogvur aktorar. Frá føroyskari síðu hava ikki so fá fólk hesa drúgvu tíð lutikið aktívt í hesum arbeiði, og eri sannfóður um, at tey oll hvor í sínum lagi hava lagt sitt besta í arbeiðið, soleiðis at úrslitið skuldi gerast so gott sum gjørligt fyr Føroyar.

So tað besta vit nu kunnu gera er, at vit ikki bakka tíðina aftur og seta spurnartenk við, hvar og hvussu vit kanska kundu havt gjørt okkurt ódrvísi. Fyri tað fyrsta so loyvir trúnaðarskyldan okkum ikki at fara út í smálutir, men eftirratíonaliserar í einum slíkum máli tæna ikki nokrum konstruktívum endamáli. Og at vinna partapolitiskan fyrirum ella enn verri persónligan politiskan vinn við eftirratíonaliserar er beinleis ódómiligt og ósømiligt, samstundis sum tað er ein háðan av politískum og embætísligum viðspælarum.

Samráðingaravatalan er eitt úrslit av einari langari process, sum hongur saman og ikki kann tegast sundur. Og at heingja spjølur á hvønn annan sum vinnarar ella taparar kunnu og eiga vit ikki hvorki nú ella seinni, tí oljuleitingar í umstríddu okjunum møguliga fara at geva úrslit. Ein vælskipað samráðingarlöysn hevur ongar beinleis vinnarar og beinleis taparar, tí báðir partar hava fingið nakad og báðir partar hava gjivið nakad. Tað er jú aðalfátturinn í frælssum samráðingum.

Tað er gleðiligt, at vit nú kunna leggja hetta málið afturum okkum og kunnu bróta upp um ermar fyr at fara undir fyrireikingarnar, sum nú liggja fyr framman. Fyrireikingar, sum eisini fara at krevja orku, vit og skil av bæði politikkarum

og embætísfólki, so tann nýggja avbjóingin ikki tekur okkum av fótum hvorki so ella so. Men hetta er eitt spennandi og perspektívríkt arbeiði, sum vit gleða okkum at fara undir.

Jóannes Eidesgaard nýtti eisini hovi vegna Javnaðarflokkin at takka embætísfólkunum, sum hava lagt so nogva orku í hetta mál, og

besta tokkin politikkarar kunna geva hvorum øðrum er við einum einmæltum Løgtingi góðkenna avtaluna.

—Eg fái sum fólkatingslimur eisini hovið at luttaka í viðgerðini av avtaluni í Fólkatínginum, og vil eg sjálvsagt eisini har geva málinum besta viðmáli.

Løgtingið samtykt marknaavtaluna

JAN MULLER

Løgtingið samtykti í gjár endaliga marknaavtaluna millum Føroyar og Bretland við 28 atkvøðum fyr og ongari ímóti. Tá málið kom fyr við øðru viðgerð tók eingin tingmaður orðið. Í kvøld verður so avtalan undirskrivað í Havn og eftir hetta verður hon so lögð fyr danska fólkatíngi. Eisini verður hon lögð fyr bretska parlamentíð til góðkenníngar.

Maknamálið varð lagt fram av landsstýrinum tann 10. mai 1999 og eftir í viðgerð tann 12. mai 1999 beint í uttanlandsnevndina, sum viðgjordi málið á fundi tann 12. og 14. mai 1999.

Alitið frá Uttanlandsnevndini, sum var einmælt, varð soljóðandi:

Síðani málið um marknaeting millum Føroya og Bretlands byrjaði, hevur uttanlandsnevndin (fyrr marknaðarnevndin) fingið frágreiðingar um gongdina í málinum og er tikið upp á ráðveinast viðvíkjandi sjálvum sáttmálauppskotinum, sum nevndin hevur boðað lögmanni frá, at hon tók undir við, longu áðrenn sáttmálin var lagdur fyr tíngið. Hóast nevndin undir viðgerðini ikki hevur verið samd og vísanid til tær viðmerkingar, sum hava verið fordar fram í nevndini undir viðgerðini av hesum málinum, og sum hava verið endurtíknar undir í viðgerð í lögtinginum, og til tað,

sum annars hevur verið upplýst undir í viðgerð í lögtinginum, tekur ein samd nevnd undir við málinum og mæltir lögtinginum til at samtykkja uppskott landsstýrisins.

Sambært grein 11 í sáttmálanum skal hvør parturin boða hinum frá, tá id tær innlendsku mánagongdir, id kravdar eru til tess, at sáttmálin fær gildi, eru loknar. Nevndin vísir á, at tekur lögtingið undir við sáttmálanum, so verður framhaldandi gongdin í málinum tann, at sáttmálin komandi týsdag verður undirskrivaður í Føroyum, áttand í Anfinn Kallsberg, lögmanni, danska uttanríkisráðharranum Niels Helveg Petersen, og bretska varauktanríkisráðharranum Tony Lloyd.

Sáttmálin væntast at verða lagdur fyr fólkatíngið dagin eftir, at hann er undirskrivaður, við tí viðmerkingar, at hann er góðkendur av lögtinginum, og við tí í hyggju at viðgerðin her skal vera lög, áðrenn fólkatíngið ler í summarfríð grundlógardagin. Í Bretlandi er mánagongdin tann, at stjórnin kannar parlamentíð um sáttmálin, og um parlamentíð ikki innan 30 dagar hevur biðid um at fáa málið viðgjort, so verður tað roknað fyr góðkenn. Bretska parlamentíð ler ikki í summarfrí fyr enn í endanum av august mánaði.